

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Хуторної Ганни Павлівни

“Дослідження інтерсеміотичних моделей перекладу з англійської мови українською на матеріалі екранізованого літературного твору”,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 035 Філологія

1. Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок з планами та напрямками науково-дослідних робіт наукових установ і організацій, державними планами та галузевими науковими програмами

Дисертація Хуторної Г. П. “Дослідження інтерсеміотичних моделей перекладу з англійської мови українською на матеріалі екранізованого літературного твору” присвячене одній із найдинамічніших і водночас методологічно складних проблем сучасного перекладознавства — інтерсеміотичному перекладу як трансмутації різних знакових систем та аналізу закономірностей такого переходу на матеріалі екранізації літературного твору. Обраний об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають актуальним тенденціям гуманітарного знання, зокрема перетину перекладознавства з семіотикою, медіазнавством, інтермедіальними студіями та когнітивною концептологією.

Актуальність роботи переконливо обґрунтована: по-перше, відсутністю уніфікованої методики аналізу інтерсеміотичного перекладу, по-друге, фрагментарністю українських досліджень у цій площині, по-третє, практичною потребою системного осмислення механізмів перекодування та адаптації англomовних кінотекстів в українському медіапросторі. Особливу значущість теми підсилює зосередження здобувачки на проблемі збереження складних філософських концептів (минуле, життя, історія) у різних семіотичних середовищах — літературному й аудіовізуальному.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна

Наукове дослідження представлено у вигляді дисертації. Структура роботи підпорядкована вирішенню основних завдань і є цілком логічною. Основні наукові положення висвітлено у чотирьох розділах.

Авторкою опрацьовано значну кількість різноманітних наукових джерел. Список літератури нараховує 275 позицій. На нашу думку, така джерельна база не лише дозволяє робити цілком обґрунтовані та науково коректні спостереження й висновки, але й свідчить про відповідальне ставлення дисертантки до опису обраної проблеми та її наукову ретельність.

Як стверджує Ганна Павлівна, *наукова новизна* праці полягає в тому, що в дисертації вперше здійснено комплексне дослідження інтерсеміотичного перекладу як процесу переходу літературного твору в екранізацію із залученням запропонованої інтермедіальної моделі інтерсеміотичного аналізу (с. 5). Важливим у цьому сенсі також є те, що аналіз здійснено з урахуванням процесу переходу філософських концептів у художньому творі та змогу збереження таких концептів в екранізації.

3. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Мета та завдання дисертації сформульовані чітко й логічно, охоплюють як теоретичний рівень (термінологічне розмежування, уточнення поняття “*модель інтерсеміотичного перекладу*”, визначення одиниць аналізу), так і прикладний (розроблення методики інтерсеміотичного аналізу, її апробація на корпусі даних, зіставлення результатів інтерсеміотичного та міжмовного перекладу).

Об'єктом дослідження, відповідно, є англомовний літературний твір та його екранізація, а також їхні переклади українською мовою (с. 20).

Методологічний апарат роботи свідчить про професійну підготовку здобувачки та виважене поєднання методів: суцільна вибірка, зіставний і

порівняльний аналіз, описовий, герменевтичний та семіотичний аналіз, кількісно-якісний підхід. Центральним інструментом постає інтермедіальна модель інтерсеміотичного аналізу, а ключовою аналітичною одиницею – епізод, який визначено за критеріями семантичної завершеності, мультимодальності та наративної функції.

Теоретична цінність дисертації полягає в розширенні термінологічного апарату й уточненні методологічних засад інтерсеміотичного перекладу, а також у системному описі взаємодії вербальних, аудіальних і візуальних кодів як повноцінних семіотичних систем.

Практична цінність результатів дисертації є високою. Запропонована методика може застосовуватися для аналізу інших екранізацій, а також для міжсеміотичних трансформацій у театрі, коміксах, мультимедійних і цифрових проєктах; вона також релевантна для практик сценарної адаптації, редакторської роботи та медіаконтент-аналізу.

4. Зміст та завершеність дослідження

Достовірність результатів посилюється процедурою аналізу (поетапність, чіткі компоненти зіставлення: мова автора, мовлення персонажів, візуальні й звукові елементи, підтекст); значним обсягом матеріалу; порівнянням різних перекладацьких “появів” збереження концептів, а саме інтерсеміотичної адаптації та міжмовного перекладу, з урахуванням перекладацьких трансформацій за Віне-Дарбельне.

Структура дисертації є логічною, послідовною та корелює із поставленими завданнями. У вступі традиційно обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об’єкт і предмет, схарактеризовано методичні основи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1 ґрунтовно окреслює теоретичний контекст: еволюцію поняття інтерсеміотичного перекладу, межі суміжної термінології (інтертекстуальність, інтермедіальність, мультимодальність), аналіз моделей

перекладу та обґрунтування вибору інтермедіальної моделі як базової. У **Розділі 2** представлено авторську методику інтерсеміотичного аналізу екранізацій і концептуалізацію епізоду як центральної одиниці зіставлення. **Розділ 3** демонструє апробацію методики та дозволяє встановити типові механізми трансформації епізодів у процесі екранізації, а також виявити компоненти, що є частково/повністю “несумісними” з іншою семіотичною системою (мова автора, внутрішній монолог, підтекст). У **Розділі 4** представлений аналіз міжмовного перекладу фрагментів-носіїв філософських концептів та увесь потенціал трансформацій (модуляція, транспозиція, вилучення, еквівалентність тощо) як інструментів досягнення смислової відповідності; зіставлення результатів міжмовного та інтерсеміотичного перекладу є вагомим здобутком роботи.

Висновки роботи є логічними, повними й обґрунтованими та відповідають поставленим у дисертації завданням.

Порушень академічної доброчесності в дисертації не виявлено.

5. Дискусійні положення, зауваження та пропозиції

Високо оцінюючи це завершене, фундаментальне й новаторське дослідження, висловимо також і деякі міркування, які виникли під час ознайомлення з текстом дисертації. Зазначимо і запитання стосовно окремих положень, що містяться у рецензованій роботі.

1. Які саме критерії/індикатори Ви вважаєте достатніми, щоб стверджувати, що концепт минуле/життя/історія “збережено” в екранізації: лексико-семантичні маркери, наративні функції епізоду, повторювані візуальні символи, музичні лейтмотиви, монтажні патерни, акторська пластика? Чи можливо запропонувати шкалу (рівні) збереження концепту (повне/часткове/компенсоване/втрачене) та продемонструвати її відтворюваність на іншому матеріалі?

2. Як у методиці дослідження формалізовано межі епізоду в романі й серіалі (наративний злам, зміна простору/часу, завершеність мікроподії, кульмінаційність, зміна фокалізації)? Що робити з випадками “розщеплення”

одного літературного епізоду на кілька екранних сцен або навпаки – контамінації кількох літературних епізодів в одну сцену? Які правила зіставлення Ви вважаєте пріоритетними: семантичні, композиційні чи функційно-наративні?

3. У представленому дослідженні запропонована продуктивність трансформацій (модуляція, транспозиція, еквівалентність, вилучення тощо) для міжмовного перекладу фрагментів-носіїв концептів. Наскільки коректно говорити про “еквівалентність” чи “модуляцію” у візуально-звуковому кодуванні, де одиниці не є суто мовними? Чи потребує інтерсеміотичний аналіз розширеної типології трансформацій (наприклад, “візуалізація підтексту”, “аудіалізація емоційної домінанти”, “символічна компенсація”, “монтажна редукція”), і як таку типологію верифікувати?

4. Наскільки запропонована інтермедіальна модель та методика інтерсеміотичного аналізу є придатними для застосування поза жанром масової художньої літератури (наприклад, модерністський роман, постмодерністський текст, нон-фікшн)? Які параметри моделі є універсальними, а які є жанрово та культурно специфічними?

6. Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Уважаємо, що ілюстрація і виклад наукових положень та ідей дисертації є доволі ґрунтовними і відповідають чинним вимогам. Результати дослідження відображено в *одинадцяти* одноосібних публікаціях авторки, з них: 3 – статті у фахових наукових виданнях України, 1 – статті у зарубіжних виданнях, 2 – публікації у колективних монографіях і 5 – тез доповідей на наукових конференціях різного рівня.

7. Апробація основних результатів дослідження

Дисертація має цілком достатню апробацію. Основні її положення представлено в доповідях на 5 наукових та науково-практичних конференціях, серед яких 2 міжнародних та 3 всеукраїнських науково-практичних.

8. Загальний висновок

З огляду на усе вищесказане, робимо позитивний висновок про виконану дисертацію, яка є завершеним і самостійним дослідженням, виконаним на належному науковому рівні. Представлена дисертанткою мета успішно досягнута, новизна є беззаперечною, а робота вирізняється глибиною і ретельністю.

Усе це дає підстави говорити, що рецензована дисертація Хуторної Ганни Павлівни “Дослідження інтерсеміотичних моделей перекладу з англійської мови українською на матеріалі екранізованого літературного твору” є завершеною, самостійною науковою працею, яка робить відповідний внесок у наукове дослідження питань сучасного мовознавства та перекладознавства зокрема, відповідає вимогам “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з постанови КМУ України №341 від 21.03.2022), а її автора, Хуторна Ганна Павлівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови
Київського національного
лінгвістичного університету

